

Profesní studijní programy

Strategie MŠMT, legislativa a zkušenosti UTB s realizací

Lubomír Beníček, Jan Kalenda

benicek@utb.cz

Vytváření profesních SP a zkušenosti s realizací

1. Strategie MŠMT
2. Očekávaná opatření na úrovni VŠ
3. Legislativní rámec
4. Zkušenosti UTB ve Zlíně

Strategie MŠMT

Vize MŠMT ve vztahu k profesním SP do roku 2030 (Strategický záměr MŠMT 2021+):

- **Jedna třetina** absolventů bakalářského a magisterského studia absolvuje ve studijních programech **profesního profilu**.
- Jejich příprava probíhá v **těsném sepětí s praxí a spoluprací se zaměstnavateli**, současně ale **není podřízena partikulárním zájmům konkrétních podniků** a připravuje studující na budoucí vývoj trhu práce.

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

1. Sledovat dlouhodobé **změny požadavků trhu práce**, zohledňovat je při průběžných aktualizacích obsahů SP.
2. Zajistit, aby do přípravy SP byli dostatečně **zapojeni externí partneři**, zejm. odborníci z praxe jakožto zástupci zaměstnavatelů, popřípadě absolventi.
3. Vytvořit **interní metodiku vedení praxí a stáží**, která poskytne návod pro jejich smluvní ošetření, kreditové ohodnocení, podporu studujících, standardy kvality, ověřování výsledků učení.
4. Podporovat **uskutečňování praktických stáží v zahraničí**.
5. Spolupracovat s **podniky a dalšími organizacemi**, ve kterých studující praxe realizují, při tvorbě jejich vnitřních metodik organizačního, personálního a materiálního zajištění praxí a zprostředkovávat těmto partnerům dobrou praxi.
6. Systematicky vytvářet **příležitosti pro setkávání pracovníků vysoké školy** a spolupracujících organizací -> budování osobních vazeb, prohlubování spolupráce a zefektivňování komunikace.
7. Vyčlenit **personální kapacity na administrativní zajištění stáží** tak, aby administrativní zátěž nedopadala na akademické pracovníky.
8. Pověřit zodpovědné osoby, které budou **aktivně vyhledávat potenciální partnerské organizace** a spolupráci s nimi rozvíjet.
9. Rozvíjet **spolupráci s vyššími odbornými školami** a tam, kde obě strany projeví zájem o integraci, transformovat vzdělávací programy vyšších odborných škol do **profesních bakalářských programů akreditovaných vysokou školou**.

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

1. Sledovat dlouhodobé **změny požadavků trhu práce**, zohledňovat je při průběžných aktualizacích obsahů SP.

- aktualizace vnitřní normy Standardy studijních programů – doložení analýzy Uplatnitelnosti absolventů, která obsahuje:
 - analýzu dostupných statistických údajů o uplatnitelnosti absolventů v daném studijním programu na trhu práce, zejména počty pracovních nabídek na trhu práce, predikci vývoje poptávky po absolventech daného typu studijního programu,
 - vývoj nezaměstnanosti absolventů v daném typu studijního programu v posledních pěti letech; jako zdroj těchto dat slouží IS/STAG, analytické a statistické materiály Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí, úřadu práce a podobně, a to vždy podle oborové relevance, shrnutí klíčových opatření pro zajištění vysoké míry relevance absolventů pro trh práce,
 - srovnání profilu absolventa (výsledků učení) a studijního plánu s obdobně uskutečňovaným studijním programem realizovaným na renomované zahraniční univerzitě.

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

1. Sledovat dlouhodobé **změny požadavků trhu práce**, zohledňovat je při průběžných aktualizacích obsahů SP.

- dotazníkové šetření Hodnocení kvality studia v jednotlivých SO/SP u studentů v posledním roce studia – jednou za tři roky
- dotazníkové šetření Hodnocení kvality studia v jednotlivých SO/SP od absolventů, kteří mají 3-6 let po absolutoriu mezi zaměstnavateli – jednou za tři roky
- dotazníkové šetření Hodnocení kvality SO/SP ze strany klíčových zaměstnavatelů absolventů UTB ve Zlíně – jednou za tři roky
- pravidelná spolupráce se zástupci podniků (s využitím např. Job center, organizace veletrhu pracovních příležitostí, odborné přednášky/workshopy odborníků z praxe, exkurze, účast zástupců ve vědeckých/průmyslových radách aj.)

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

2. **Zajistit, aby do přípravy SP byli dostatečně **zapojeni externí partneři**, zejm. odborníci z praxe jakožto zástupci zaměstnavatelů, popřípadě absolventi.**
 - aktualizace vnitřní normy Standardy studijních programů – součást analýzy Uplatnitelnosti absolventů - vyjádření potenciálních zaměstnavatelů, případně představitelů profesních komor, oborových sdružení, územní samosprávy a státní správy k perspektivě a struktuře studijního programu, výstupním dovednostem absolventů a jejich uplatnitelnosti na trhu práce
 - v rámci OPVVV realizovány setkání garantů SP s absolventy za účelem získání zpětné vazby

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

3. **Vytvořit interní metodiku vedení praxí a stáží, která poskytne návod pro jejich smluvní ošetření, kreditové ohodnocení, podporu studujících, standardy kvality, ověřování výsledků učení.**
 - realizováno na fakultní úrovni; každá fakulta, kde jsou praxe realizovány, má vlastní metodiku, a to na úrovni SP
 - např: <https://fame.utb.cz/student/vyuka/> / odborná bakalářská/diplomová praxe
 - <https://fame.utb.cz/student/vyuka/odborna-bakalarska-praxe/studijni-program-finance-a-financni-technologie/>
 - zajistit zjednodušení a digitalizace celého procesu např. prostřednictvím IS STAG (aktuální proces je extrémně administrativně náročný)

4. **Podporovat uskutečňování praktických stáží v zahraničí.**
 - převážně realizováno prostřednictvím ERAMSUS+ – řešení závěrečných prací na partnerských univerzitách, vlivem pandemie COVID-19 byly omezeny možnosti realizací praktických stáží v zahraničních firmách

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

5. **Spolupracovat s podniky a dalšími organizacemi, ve kterých studující praxe realizují, při tvorbě jejich vnitřních metodik organizačního, personálního a materiálního zajištění praxí a zprostředkovávat těmto partnerům dobrou praxi.**
 - nutnost většího rozvoje, primárně vychází z osobních vazeb akademiků a z kontaktů s bývalými absolventy

6. **Systematicky vytvářet příležitosti pro setkávání pracovníků vysoké školy a spolupracujících organizací -> budování osobních vazeb, prohlubování spolupráce a zefektivňování komunikace.**
 - realizace pravidelných exkurzí s odbornými přednáškami nejen pro studenty
 - pravidelné konání veletrhů pracovních příležitostí, kde se mohou potkávat nejen studenty a zástupci firem, ale i pracovníci VŠ

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

- 7. Vyčlenit **personální kapacity na administrativní zajištění stáží** tak, aby administrativní zátěž nedopadala na akademické pracovníky.**
 - nejzásadnější problém na všech součástech;
 - posuzování praxí, komunikaci se zaměstnavateli a řešení problémů nemůže dělat referent – vyžaduje to 1-2 osoby/SP, které se této činnosti věnují, nicméně pak nemají prostor realizovat tvůrčí činnost či jiné aktivity související s pozicí AP
 - nedostatek financí na odpovídající ohodnocení činností související s realizací stáží; daleko lépe řešeno v zahraničí (např. Velká Británie aj.) – je možné čerpat z jejich dlouholetých zkušeností

Očekávaná opatření na úrovni VŠ

Strategický záměr MŠMT 2021+:

8. **Pověřit zodpovědné osoby, které budou aktivně vyhledávat potenciální partnerské organizace a spolupráci s nimi rozvíjet.**
 - průběžná realizace prostřednictvím setkávání s absolventy
 - dostupnost partnerských organizací v regionu VŠ
 - výrazná pomoc Job centra, které je v pravidelném kontaktu s partnerskými organizacemi

9. **Rozvíjet spolupráci s vyššími odbornými školami a tam, kde obě strany projeví zájem o integraci, transformovat vzdělávací programy vyšších odborných škol do profesních bakalářských programů akreditovaných vysokou školou.**

Role standardů NAÚ dle MŠMT

Strategický záměr MŠMT 2021+:

1. NAÚ podrobí **revizi metodické podklady k akreditačním standardům** a rozšíří je o vyjasňující komentáře a příklady tak, aby požadavky kladené na profesní a akademický profil **byly podstatně odlišné** a reflektovaly odlišné cíle studia v obou profilech.
2. Vyjasnění je žádoucí zejména v případě **kritérií kladených na garanty studijních programů, akademické pracovníky a odborníky z praxe, ale i na obsah studijních plánů, organizaci profesních stáží a další aspekty.**
3. Požadavky **musí umožňovat souběžné působení odborníků na vysoké škole i v aplikační sféře.**
4. Jako relevantní tvůrčí činnost budou uznávány nejen výzkumné, vývojové, inovační a umělecké aktivity v tradičním smyslu, ale také **další odborné působení, kterým vznikají nové produkty nebo služby, je zvyšována jejich kvalita nebo jsou zefektivňovány procesy veřejných či soukromých organizací.**

V případě potřeby budou navržena i návazná Nařízení vlády o standardech pro akreditace.

Legislativa k profesně zaměřeným SP

Původní metodické materiály	Nově aktualizované metodické materiály
-	<u>Odkaz na příklady smluv o zajištění odborné praxe:</u> V případě žádosti o profesně zaměřený studijní program obsahuje adresu, kde jsou zpřístupněny příklady smluv o zajištění odborné praxe (zpravidla na webových stránkách vysoké školy), přístupové jméno a heslo.

- zpřesnění metodických materiálů a jejich výklad
- předpoklad snížení počtu vrácených akreditačních žádostí k doplnění
- zohlednění spolupráce s praxí v tvůrčí činnosti
- důraz na kvalifikační rámec

Původní metodické materiály NAUVŠ

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ

Charakteristika povinné odborné praxe/praktické výuky

Popis zaměření, organizace a průběhu odborné praxe/praktické výuky a její význam v rámci studijního programu. Systém řízení odborných praxí/praktické výuky studentů, jejich supervize, způsob vyhodnocování a následná práce s kompetencemi získanými v průběhu odborné praxe/praktické výuky vč. údaje o počtu zajištěných míst pro výkon odborné praxe/praktické výuky. Počet zajištěných míst pro výkon odborné praxe/praktické výuky musí být takový, aby kapacitně umožnil zabezpečení praxe/praktické výuky všech studentů zapsaných ke studiu do 1. ročníku příslušného studijního programu. V případě vykonávání odborné praxe/praktické výuky na vysoké škole se zde popíše její zajištění vč. garance získání dovedností a zkušeností spojených s reálným fungováním externího subjektu praxe.

Původní metodické materiály NAUVŠ

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ

Rozsah

Studijní plán profesně zaměřeného bakalářského studijního programu je koncipován tak, aby obsahoval odbornou praxi studentů v rozsahu alespoň 12 týdnů. Studijní plán profesně zaměřeného navazujícího magisterského studijního programu je koncipován tak, aby obsahoval praktickou výuku studentů v rozsahu alespoň 6 týdnů. Studijní plán profesně zaměřeného magisterského studijního programu, který podle § 46 odst. 2 věty druhé zákona o vysokých školách nenavazuje na bakalářský studijní program, je koncipován tak, aby obsahoval praktickou výuku studentů v rozsahu alespoň 18 týdnů. Jeden týden odborné praxe/praktické výuky odpovídá svým rozsahem týdenní pracovní době stanovené zákoníkem práce, tj. zpravidla 40 hodin/týdně.

Původní metodické materiály NAUVŠ

C-II: Související tvůrčí, resp. vědecká a umělecká činnost

- u bakalářského profesně i akademicky zaměřeného studijního programu za poslední 3 roky;
- u magisterského profesně zaměřeného studijního programu za poslední 3 roky;
- u magisterského akademicky zaměřeného studijního programu za posledních 5 let

Řešitel/spoluřešitel

Uvádí se řešitel/spoluřešitel (osoba) projektu na dané vysoké škole (má-li být studijní program uskutečňován součástí vysoké školy, pak na této součásti).

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ

C-II: Související tvůrčí, resp. vědecká a umělecká činnost

- u bakalářského profesně zaměřeného a magisterského profesně zaměřeného studijního programu za poslední 3 roky;
- **u bakalářského akademicky zaměřeného a magisterského akademicky zaměřeného studijního programu za posledních 5 let;**

Řešitel/spoluřešitel

Uvádí se řešitel/spoluřešitel (osoba) projektu na dané vysoké škole (má-li být studijní program uskutečňován součástí vysoké školy, pak na této součásti). **Akademičtí pracovníci zajišťující předkládaný studijní program by měli být řešiteli/spoluřešiteli projektu na dané vysoké škole; má-li být studijní program uskutečňován součástí vysoké školy, pak na této součásti.**

Původní metodické materiály NAUVŠ

Zdroj

U grantů se uvádí: A=mezinárodní a zahraniční granty, B=granty GAČR, TAČR nebo jiné odpovídající grantové agentury, C=rezortní ministerské granty; dále uvést název instituce, která výzkumný projekt financovala.

Období

Uvádí se, ve kterých letech byl grant nebo projekt řešen.

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ

Zdroj

U grantů se uvádí: A=mezinárodní a zahraniční granty, B=granty GAČR, TAČR nebo jiné odpovídající grantové agentury (**nikoli interní**), C=rezortní ministerské granty, **D=projekty aplikovaného a smluvního výzkumu (u profesně zaměřených studijních programů)**; dále uvést název instituce **nebo právnické osoby**, která výzkumný projekt financovala.

Období

Uvádí se, ve kterých letech byly projekt **nebo další aktivita v rámci spolupráce s praxí** řešeny.

**Původní metodické materiály NAUVŠ –
metodická pomůcka pro posuzování žádostí**

2.13

Studijní plán musí obsahovat odbornou praxi v rozsahu alespoň 12 týdnů u bakalářského profesně zaměřeného studijního programu, 6 týdnů u navazujícího magisterského profesně zaměřeného studijního programu a 18 týdnů u magisterského profesně zaměřeného studijního programu, který nenavazuje na bakalářský studijní program.

**Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ –
metodická pomůcka pro posuzování žádostí**

2.13

Údaje o odborné praxi, resp. praktické výuce jsou uvedeny v příloze B-IV. Studijní plán musí obsahovat odbornou praxi v rozsahu alespoň 12 týdnů u bakalářského profesně zaměřeného studijního programu, **praktickou výuku v rozsahu alespoň 6 týdnů** u navazujícího magisterského profesně zaměřeného studijního programu a **praktickou výuku v rozsahu alespoň 18 týdnů** u magisterského profesně zaměřeného studijního programu, který nenavazuje na bakalářský studijní program. **Týdnem se rozumí zpravidla 40 hodin odborné praxe/praktické výuky. Odborná praxe/praktická výuka nemusí být souvislá a může být rozložena s ohledem na svůj účel, konkrétní podmínky a potřeby ve studijním programu.**

...

Původní metodické materiály NAUVŠ – metodická pomůcka pro posuzování žádostí

2.13

Posuzuje se rovněž rozsah praxe v hodinách z hlediska umožnění naplnění deklarovaného významu praxe ve studijním programu a cílů studijního programu. Údaje o odborné praxi jsou uvedeny v příloze B-IV.

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ – metodická pomůcka pro posuzování žádostí

2.13

Posuzuje se rovněž, zda **obsah a zaměření** odborné praxe/praktické výuky umožňuje naplnění deklarovaného významu odborné praxe/praktické výuky ve studijním programu a cílů studijního programu. **Odborná praxe/praktická výuka musí být řízena a vyhodnocována zaměstnanci vysoké školy.** **Odborná praxe/praktická výuka je vykonávána u smluvních partnerů vysoké školy, jejichž činnost svým zaměřením odpovídá studijnímu programu, nebo je vhodným způsobem simulována na vysoké škole za srovnatelných podmínek jako u smluvního partnera. V případě vykonávání odborné praxe/praktické výuky u smluvních partnerů musí mít vysoká škola uzavřeny smlouvy o spolupráci při zajištění praxí se subjekty, kde má být praxe/praktická výuka studentů uskutečňována, a to v rozsahu korespondujícím s předpokládaným počtem studentů zapsaných do 1. ročníku.**

Původní metodické materiály NAUVŠ – metodická pomůcka pro posuzování žádostí

Tvůrčí, resp. vědecká a umělecká činnost – 3.5, 3.6

- V případě bakalářského a magisterského profesně zaměřeného studijního programu se vyžaduje tvůrčí činnost.
- V případě magisterského studijního programu obou profilů musí být na vysoké škole řešeny vědecké nebo umělecké granty a projekty (u profesně zaměřeného studijního programu je mohou nahradit projekty aplikovaného nebo smluvního výzkumu), které se odborně vztahují k oblasti(em), do které(ých) studijní program náleží a do kterých se mohou zapojovat studenti.
- u magisterského profesně zaměřeného studijního programu jsou nebo byly řešeny externí výše uvedené granty a projekty v posledních 3 letech.

Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ – metodická pomůcka pro posuzování žádostí

Tvůrčí, resp. vědecká a umělecká činnost – 3.5, 3.6

- V případě bakalářského profesně zaměřeného studijního programu se vyžaduje tvůrčí činnost. **V posledních 3 letech jsou nebo byly řešeny projekty smluvního výzkumu, umělecká činnost či další formy spolupráce s praxí související se zaměřením studijního programu prokazující odborné zázemí vysoké školy a uplatnitelnost výsledků tvůrčí činnosti v praxi,**
- **V případě magisterského profesně zaměřeného studijního programu je požadována vědecká nebo umělecká činnost v podobě externích vědeckých nebo uměleckých grantů a projektů (včetně výstupů registrovaných školou v RUV dle § 77 ZVŠ), které mohou být nahrazeny projekty aplikovaného nebo smluvního výzkumu, jenž svým charakterem odpovídají vědecké činnosti. Tyto granty a projekty, které se odborně vztahují k zaměření studijního programu a do kterých se mohou zapojovat studenti, jsou nebo byly řešeny v posledních 3 letech.**

**Původní metodické materiály NAUVŠ –
metodická pomůcka pro posuzování žádostí**

Garant studijního programu

5.2bp

-

**Nově aktualizované metodické materiály NAUVŠ –
metodická pomůcka pro posuzování žádostí**

Garant studijního programu

5.2bp

Odpovídající odborná kvalifikace se dále prokazuje předchozím pedagogickým působením na vysokých školách včetně vedení závěrečných kvalifikačních prací.

Dále pro všechny typy a profily studijních programů platí, že garant studijního programu musí mít zkušenosti s vedením kvalifikačních prací v daném typu studijního programu, jaký má garantovat.

Zkušenosti UTB s realizací

Aktuálně realizováno 17 profesně zaměřených SP na čtyřech fakultách:

Fakulta managementu a ekonomiky (FaME)

- (BSP) Finance a finanční technologie, Účetnictví a daně
- (BSP+NSP) Průmyslové inženýrství
 - Už před akreditací profesně zaměřených SP byly dlouhodobě povinnou součástí studijního plánu praxe ve firmách/organizacích, což zásadně usnadnilo zajištění smluv a míst pro studenty na základě předchozí zkušenosti firem a osobních vazeb s garanty a akademiky.
 - Fakulta má detailní metodiku pro realizaci praxí, což znamená 1 osoba/SP, která se intenzivně věnuje stážím.
 - **Obecně je tento systém komplikovanější než v případě akademického SP.**
 - Aktuálně je IS/STAG obtížně použitelný pro evidenci praxí – v rámci NPO se chystá úprava ve vztahu k rozvoji profesně zaměřených SP

Zkušenosti UTB s realizací

Fakulta multimediálních komunikací (FMK)

- (BSP + NSP) Marketingové komunikace, Teorie a praxe animované tvorby, Teorie a praxe audiovizuální tvorby
- (NSP) Arts Management
 - Obdobně jako u FaME, tak i na FMK studenti realizovali praxe ve firmách/organizacích a za tu dobu se vytvořily nové vazby i na bývalé absolventy, kteří tyto aktivity podporují v rámci svých firem.

Fakulta logistiky a krizového řízení (FLKŘ)

- (BSP) Aplikovaná logistika
 - Praxe zavedeny od druhého ročníku tak, aby studenti už měli určitý teoretický/profilující základ a mohli začít s realizací stáže v průběhu druhého ročníku a následně ve třetím ročníku.
 - Opatření vede ke snížení počtu studentů, kteří prodlužují SDS kvůli nekompletní stáži

Zkušenosti UTB s realizací

Fakulta humanitních studií (FHS)

BSP:

- Porodní asistence
- Všeobecné ošetřovatelství
- Učitelství pro MŠ
- Anglický jazyk pro manažerskou praxi,
- Německý jazyk pro manažerskou praxi
 - s výjimkou učitelských a nelékařských SP je situace ve filologických SP komplikovanější
 - zapojení do výuky není pro odborníky z praxe finančně zajímavé
 - ne každý odborník z praxe je ochoten sdílet své know-how (např. u překladatelů) a nestojí o vytváření si další konkurence

Zkušenosti UTB – příprava v rámci NPO

- **Sportovní management (BSP) – FaME – v procesu akreditace**
 - zájem regionálních sportovních klubů vč. účasti ve výuce
- **Gastronomie a management (BSP) – FT – v přípravě**
 - první profesně orientovaný SP na fakultě
 - realizace ve spolupráci s FaME
 - profesní orientace je preferována zaměstnavateli, menší rozsah teoretických předmětů
 - aktuální situace v gastronomických provozech může ohrozit realizaci stáží

Zkušenosti UTB – příprava v rámci NPO

- **Ošetrovatelská péče v chirurgických oborech (NSP) – FHS – v přípravě**
- **Domácí a hospicová péče (NSP) – FHS – v přípravě**
 - profesní zaměření s ohledem na požadavky MZČR
 - nedostatek kvalifikovaných pracovníků - vysoká poptávka po absolventech v regionu
- **Specialista rozvoje a vzdělávání dospělých (BSP) – FHS – v přípravě**
 - výhradně kombinovaná forma studia
 - poptávka firem i neziskového sektoru
 - navazuje na dřívější akreditaci Andragogiky

Zkušenosti UTB – příprava v rámci NPO

- **Inženýrství trvale udržitelného průmyslového rozvoje (NSP) – UTB**
 - v přípravě
 - společný studijní program mezi fakultami UTB
 - společenská poptávka s ohledem na cirkulární ekonomiku
 - zájem studentů o ekologii, recyklaci a úspory energií
 - zájem průmyslových partnerů o budoucí absolventy

Záměr - realizovat profesně orientovaný SP v oblasti informatiky

Zkušenosti UTB - shrnutí

- Výborná uplatnitelnost absolventů s velmi ceněnými praktickými zkušenostmi.
- Kvalitní a velmi praktické závěrečné práce.
- Výraznější zapojení odborníků z praxe do výuky.
- Významný nárůst administrativy, který není finančně kompenzován a limituje rozvoj dotyčných AP.
- Systém pro evidenci a vykazování stáží v IS/STAG má limity (do doby než bude nová verze v rámci NPO).
- Náročnost s uzavíráním smluv
- U některých profesně zaměřených SP zvážit zda znovu reakreditovat jako profesní a naopak

Zkušenosti UTB - shrnutí

- Zavedení pozice mentora ve firmách/organizacích, který nebude jejich dalším nákladem.
- Chybí motivace pro menší a střední firmy nabízet pozice pro stážisty, zvl. v případech, kdy neobsazují nové pozice.
- Napříč obory existuje velká rozdílnost v možnostech realizace praxí.
- Velké rozdíly v nabídce stáží s ohledem na počet a velikost firem napříč ČR.
- Finanční náročnost realizace stáží pro studenty v případě realizace stáže ve vzdálené firmě.
- Sdílení know-how vytváří novou konkurenci, zvl. pro menší firmy v určitých oborech.
- Ohrožení reputace univerzity studenty/stážisty ve firmách při incidentech a nutnost promptních řešení ze strany garanta stáží.

Děkuji Vám za pozornost